

Edvard Kardelj

Voditelj komunistične revolucije na Slovenskem in največji zločinec v zgodovini slovenskega naroda

Uvodna opomba. Besedilo je sicer na videz dolgo, vendar je to le nekaj odlomkov iz knjige: Ivo Žajdela, *Zasuta usta*, Ljubljana, samozaložba, 1996.

Gradivo o Edvardu Kardelju je v resnici neznansko dolgo oz. obsežno. To je eden od razlogov, zakaj se ga zgodovinarji ne upajo lotiti. Glavni razlog je seveda ta, da bi z razkritjem Edvarda Kardelja oz. njegovega revolucionarnega dela povsem in za vedno razkrili največji zločin v slovenski zgodovini.

Edvard Kardelj je avgusta 1941 (*Delo*, št. 2) v članku *Za osvobodilno fronto slovenskega naroda* zapisal: »... neizmerna ljubezen slovenskega ljudstva do bratske družine sovjetskih narodov, do Rdeče armade in do velikega Stalina, čigar genialna misel je vodila milijone sovjetskega ljudstva od uspeha do uspeha, od zmage do zmage.« In dva stavka naprej: »Slovensko ljudstvo se danes s studom in grenkobo spominja gnusnih klevet in laži proti Sovjetski zvezi, ki jih je še pred nekaj meseci širilo časopisje naše reakcionarne gospode ...« Komunisti so si torej že na samem začetku prilastili termin »slovensko ljudstvo« in se podpisovali z njim.

Konec avgusta 1941 je Edvard Kardelj v *Delu* objavil članek *Za osvobodilno fronto slovenskega naroda*, v katerem lahko beremo, da Komunistična partija »kot najmočnejša politična sila slovenskega naroda daje iniciativo v formiranju fronte odpora proti fašističnim okupatorjem.« Kardelj je torej razglasil KPS za »najmočnejšo silo slovenskega naroda«.

15. avgusta 1941 (zelo zgodaj torej) je Edvard Kardelj skupaj z Zdenko Kidrič in Francem Ravbarjem - Vitezom v Ljubljani ustanovil Varnostno-obveščevalno službo (VOS).¹ Kot sem že omenil, je bila Zdenka Kidrič skupaj z Edvardom Kardeljem in Ivanom Mačkom od avgusta 1935 do junija 1937 na revolucionarnem šolanju v Moskvi.

Kot sem že omenil, je bil oče Varnostno-obveščevalne službe (VOS), slovenske Čeke (po vzoru iz Sovjetske zveze), Edvard Kardelj, organiziranje Vosa pa je zaupal prekaljenima ljubljanskima komunistoma Zdenki Kidrič - Marjeti in Francu Ravbarju-Vitezu.

Iz leta 1942 je znanih nekaj pisem iz dopisovanja med Zdenko Kidrič in Edvardom Kardeljem, iz katerih se jasno vidi, da je Kardelj ves čas neposredno dajal smernice za delo Vos.

Edvard Kardelj je v *Borbi* 21. oktobra 1941 zapisal (takrat je bil pri Josipu Brozu Titu v glavnem štabu): »Peta kolona izrablja te težave in hujska, spodbuja, obrekuje, spletkari, sabotira, poskuša zadajati udarce. Neusmiljeno uničenje pete kolone je pogoj za zmago na položajih.« V isti številki *Borbe* je o razmerah v Sloveniji zapisal značilno revolucionarno misel, ki je bila pravzaprav takrat temelj vsega: »Pri tej akciji, ki ima za zgodovino Slovencev odločilni pomen, je treba predvsem podčrtati razveseljivo dejstvo, da se z orožjem v rokah bore na slovenskem ozemlju samo slovenski partizani. Drugih oboroženih skupin tam ni.«³ Gre seveda za monopolni položaj nad odporom proti okupatorju, položaj, ki ga bomo spremljali skozi številne v nadaljevanju navedene Kardeljeve izjave in ki je bistvo komunistične revolucije ter državljanske vojne na Slovenskem.

V pismu centralnega komiteja Komunistične partije Jugoslavije centralnemu komiteju KP Slovenije je Kardelj kot član CK KPJ 10. 1. 1942 zapisal, da sta znotraj OF dve nevarnosti: »a) na eni strani prikriti ali zavestni sovražniki naše Partije, ki se skrivajo v demagoške parole in glumijo globoko demokratičnost in prijateljstvo napram Sovjetski zvezi ('Izvestja'), ki so po vsem sodeč produkt N/agodeta/ in njemu sličnih; b) na drugi strani pa nezavedna malomeščansko-demokratična stihija, ki jo nosijo s seboj z vseh vetrov nahrani intelektualci, stihija, ki duši v gibanju OF njeno pravo revolucionarno demokratičnost, duši v delovnih masah zavest o absolutni odvisnosti boja slovenskega naroda od boja Sovjetske zveze, zabrisuje vlogo proletariata v osvobodilni borbi itd., skratka, preti bodočemu razvoju OF dati izraz neke malomeščanske sentimentalnosti, ki ho seveda silno pomagala reakcionarnim kapitalističnim elementom v Sloveniji, da se ponovno spravijo na noge. Ponavljamo, ne trdimo, da je OF že danes to, marveč samo opozarjamo na nevarnost, ki nastaja kolikor Partija ne ho izvršila svoje dolžnosti.« In nekoliko naprej: »Ne dopustite tem elementom /predvojnim oficirjem, op. I. Ž./, /.../ da bi dobili tal, kajti nobenega dvoma ni, da bodo prav ti elementi skupaj z nekaterimi odpadniki nekdanje SLS jutrišnji glavni naš sovražnik.« Sovražnika (»elemente«) v okviru revolucije je treba torej že prej onemogočiti; ko bo organiziran, pa čeprav proti okupatorju, bo težje. V nadaljevanju je Kardelj nadaljeval z dajanjem revolucionarnih smernic: »V svoji vsakdanji akciji težite za izolacijo kulaških in drugih buržoaznih elementov od

osnovnih delovnih množic. To naj bo tudi rdeča nit vašega organizacijskega dela v OF.«¹ Čez deset mesecev, ko je bil položaj že »zrel«, je Kardelj izdal zloglasno navodilo, v katerem naj duhovnike, oficirje, intelektualce, kulake in kulaške sinove v četah vse postrelijo. Vendar o tem kasneje (stran 56).

24. 1. 1942 so dobili terenski odbori OF, NZ in partizanske enote ukaz in navodila o pobijanju kontrarevolucionarne propagande. Vsako tako literaturo je bilo treba takoj sežgati, tiskarne pa uničiti in onesposobiti za delo. Če bi peta kolona pri tem na pomoč klicala okupatorje, je treba brezobzirno uporabiti orožje.

Ko se je Edvard Kardelj 14. marca 1942 vrnil v Ljubljano je čez štirinajst dni, 29. marca, poročal Josipu Brozu - Titu »o položaju v Sloveniji«. V obširnem poročilu je med drugim zapisal: »OF je dejansko oblast, a ne samo v propagandističnem smislu, in sicer oblast v sami Ljubljani /.../ V kapit./alisticnih/ krogih se zelo bojijo OF, zlasti po ustrelitvi Praprotnika, največjega slov. kapitalista« Iz tega se jasno vidi, da je takrat komuniste zanimala oblast tako rekoč najbolj. Nad delom Vosa (svojega »otroka«) je bil očitno navdušen, saj je zapisal: »No, vse to bi bilo nerazumljivo brez tako imenovane 'Varnostne in obveščevalne službe OF' in Narodne zaščite. Predvsem je 'Varnostna služba OF'. Dejansko je ves aparat sestavljen iz članov Partije in tega naši ne dajo iz rok, niti ne dovolijo kontrole. Zgrajena je iz dveh delov: obveščevalna služba in eksekutivni aparat.« Kardelju je torej pri Vosu pomembnejša varnostna (morilska) funkcija, kot pa obveščevalna. »Vodstvo je enotno in je sestavljeno: iz sekretarjev obeh delov in voditelja celotne službe, ki je direktno vezan na CK. /.../ Eksekucijski aparat sestoji iz okrog 50 mož, oboroženih z revolverji in bombami, ki so se dobro izvežbali. /.../ Ti fantje delajo vse mogoče stvari. Nekaj primerov: skoro dnevno padajo denuncianti, okupatorski hlapci itd. Nobena policijska zaščita ne reši tistih, ki jih vosovci (tako jim pravijo tukaj) vzamejo na 'muho'. Vosovci pridejo v restavracijo z revolverji, prosijo navzoče naj dvignejo roke, da jih legitimirajo, ako koga iščejo; aretirajo ljudi na cesti, jih odvedejo in zaslišujejo (poklicati Italijane na pomoč se prijete ne upajo, ker je OF izdala odlok, da bo vsak na mestu ustreljen, če bi se obrnil za pomoč na okupatorske oblasti), delajo preiskave po hišah belogardistov, plenijo in zažigajo belogardistični material. Tako so n. pr. vdrli v ilegalno tiskarno Dražinih ljudi, zaplenili tiskarno in črke, s katerimi se sedaj tiskajo OF-ovske tiskovine, in 130 kg papirja. Zaslišali so 3 'tiskarje', ki so vse priznali, zažgali so vse, kar je bilo natiskano, nato so material naložili na avto in se odpeljali. Tako so prijeli tudi neke belogardistične kurirje z letaki proti nam, zaplenili letake in kurirje dobro premlatili.« Nekaj stavkov naprej je zato zapisal: »'Varnostne službe' se vsi bojijo kot hudiča, prav to pa daje – poleg 'Nar./odne/zašč./ite/' in partizanov – OF značaj resnične oblasti.«

Kardelj je Brozu navedel še eno »zanimivost«: »Slovenci so menda edini narod v Evropi, ki ima svojo belo emigracijo že v času, ko je sama na oblasti. Iz

Ljubljane namreč vedno pogosteje bežijo v Italijo belogardistični izdajalci itd. 'Varnostna služba' je prišla namreč na tako dober glas, da se tisti, ki ga je vzela 'na muho', ne more rešiti. Zato bežijo, zato se jih je polastila prava panika. Še celo ljubljanski škof se je zaprl in se ne upa ven.« Kardelj je v tem poročilu zapisal tudi, da »je OF dejansko likvidirala vse buržoazne stranke v Sloveniji. A kar je odkrito proti KP, to je dejansko tako razbito – čeprav jih množice vse skupaj imenujejo 'bela garda' –, da morejo delati le še kot denuncianti in provokatorji.« S tem ko se je hvalil, da so »likvidirali vse buržoazne stranke v Sloveniji«, ki lahko nastopajo le še kot »denuncianti«, je Kardelj povedal, da jim je bil to tudi cilj in so zdaj s to situacijo zadovoljni. Res lepa »legitimacija«.

23. 4. 1942 je Edvard Kardelj poslal Titu še eno poročilo, v katerem je naveden strahoten podatek: »V samem mestu /Ljubljani/ se je sedaj število pobitih ovaduhov od začetka aprila /1942/ povzpelo prek 40. Včasih jih v enem dnevu pade do 6. Jutri bo objavljen italijanski odlok o streljanju talcev /.../.« Prvih šest talcev so Italijani ustrelili 28. aprila 1942 pri Radohovi vasi.

Izvršni odbor Osvobodilne fronte je 28. aprila 1942 v *Slovenskem poročevalcu* objavil posebno izjavo, v kateri je zapisal, »da se enotna slovenska osvobodilna borba vrši izključno pod vodstvom Izvršnega odbora OF in Glavnega poveljstva slov. partizanskih čet«. V nadaljevanju pa je sledila uničujoča ugotovitev: »OF je danes edina slovenska narodna oblast. Organiziranje kakršnekoli vojaške formacije izven partizanskih čet in Narodne zaščite bo po zakonu OF kaznovano s smrtjo. Vsak poskus zanetiti na Slovenskem državljansko vojno v korist okupatorjem bo zatrt v kali.« /podčrtal I. Ž./ Da bi bilo bolj jasno pa dva stavka naprej še: »Kdor pa bo pod kakršnim koli nazivom skušal razbijati enotnost slov. narodnega osvobodilnega političnega in vojaškega pokreta, bo na slovenskem teritoriju uničen.«**15** S temi stavki se je komunistična partija povsem razgalila. O njej povedo tako rekoč vse. Še več, razkrivajo bistvo »NOB« in opozarjajo, kaj se je v Sloveniji od leta 1941 naprej sploh dogajalo. V teh stavkih takoj opazimo vrhunski cinizem ter spreobrnjeno podobo, pod katero so komunisti delovali. Zadnji trije citirani stavki bi pravzaprav morali veljati za komuniste, saj so s svojo revolucijo ter z razglašanjem monopola nad odporom prav oni razbijali enotnost slovenskega naroda, ki je bila v času okupacije najbolj potrebna. Torej so bili protinarodni dejavnik oni, ne pa tisti, na katere so te grožnje naslavljali.

V poročilu glavnega poveljstva slovenskih partizanskih čet vrhovnemu štabu NOPOJ 1. maja 1942 je pisalo: »Največja težava je bila organizacija eksekutive. Za to delo smo od vsega začetka uporabili najboljše partijce. Doslej je bilo izvršenih 65 likvidacij v Ljubljani, od teh jih je eksekutiva /Vos, op. I. Ž./ izvršila 48, ostale pa Narodna zaščita. Po vsej Sloveniji jih je bilo likvidiranih 250. Važne likvidacije so bile: petokolonec že bivše Jugoslavije general Rupnik (ustreljen in zblaznel) /Rupnik je bil »le« ranjen, op. I. Ž./, upravnik ljubljanske policije in tesni sodelavec okupatorjev dr. Hacin obstreljen (sedaj invalid), policijski

komisar in gestapovec Polak Ivan, tesni okupatorjev sodelavec, voditelj bele garde in kapitalist Praprotnik Avgust ter Župec in Kikelj, aktivisti akademskih organizacij bele garde in tesna sodelavca z okupatorskimi oblastmi, Vinko Vrankar, prijatelj metalcev /»desni« socialdemokrat, deloval pred vojno med delavci kovinske stroke, op. I. Ž./, organizator fašističnih sindikatov. /.../ Poleg likvidacij je izvršila eksekutiva zaplembo tiskarne bele garde z veliko množino papirja in že tiskano literaturo vred /Vos je 25. 1. 1942 na dvorišču Oražmovega doma v Wolfovi ulici v Ljubljani zaplenila »belogardistično-mihailovičevsko« tiskarno »Zarja svobode«, op. I. Ž./ Dve stanovanjski preiskavi zaradi suma obstoja tiskarne bele garde.«

Odlok »o zaščiti slovenskega naroda«, ki ga je 16. 9. 1941 izdala OF, se je torej dosledno uresničeval. Po novem letu 1942 so se vosovski umori vidnih Slovencev kar vrstili. Naj omenim le najodmevnejše: 20. 2. 1942 so ustrelili Avgusta Praprotnika, predsednika Zveze industrialcev in enega od vrhov liberalcev. 16. 3. so ustrelili študenta Franca Župca, člana Straže in direktorja OUL, 18. 3. pa še Jaroslava Kiklja, predsednika študentske KA in člana OUL. Čez tri dni je spodletel atentat na še enega vodilnega člana študentske OUL Gostirada Lončariča.

Zelo usoden je bil 26. maj 1942, ko so ustrelili najprej prof. Lamberta Ehrlicha, duhovnega vodjo Straže, poleg njega pa še študenta Viktorja Rojica. Isti dan so ustrelili Iva Peršuha, visokega uradnika Vzajemne zavarovalnice.

V pismu Josipu Kopiniću in Kominterni je Kardelj 17. 5. 1942 zapisal: »I. grupa odredov /Gorenjska/ je v svojih bojih od 25. XII. 41 do 6. maja 42, /.../ ubila 63 denunciantov in izdajalcev« /gre za takratna komunistična izraza za Slovence, op. I. Ž./

II. grupa odredov (Štajerska) je v istem času »likvidirala 34 denunciantov in izdajalcev«; III. grupa odredov (Notranjska, Dolenjska, Bela krajina) pa »47 denunciantov in izdajalcev«.

18. 5. 1942 je Kardelj pisal Titu: »Dražinovci v Sloveniji prav tako poskušajo svojo srečo, in to – z vtihotapljanjem v partizane. Nekje jim je uspelo /vtihotapiti/ (kakih 10), pa so jih hitro odkrili in ustrelili. Tu imamo namreč odlok OF⁵, da bo ustreljen vsakdo, ki bi poskušal poleg partizanskih ustanavljati oborožene formacije. Mislim, da se tukaj ne bo ponovila Črna gora.⁶ Sicer je sedaj tudi London nekaj 'preobrnil' in nam pomagal. Bela garda je po Krekovih pozivih na oborožen boj povsem dezorientirana /.../.« In še: »Korist osvo/bodilnega/ boja zahteva – zlom in uničenje te petokolonaške bande (ki se pri nas imenuje bela garda – sicer nekoliko razredno pobarvano ime, toda množice so ga same iznašle in sedaj je razdelitev tu: bela garda na eni, OF pa na drugi strani).«⁷ Izraz »bela garda« so torej iznašle »množice«.

Imamo množico pričevanj, kako so preprosti ljudje edini eksistenčni izhod pred brezobzirnim revolucionarnim terorjem lahko našli le pri okupatorju. Čeprav je bil okupator, je bil v povsem konkretni eksistenčni stiski edina rešilna bilka. Preprostih ljudi po podeželju v tistih dneh in nočeh ni zanimala nobena »svetovna politika«, ampak samo vprašanje kako preživeti ...

22. maja 1942 je Kardelj pisal Titu: »V zadnjem času so se začeli pojavljati tudi že na terenu – dražinovci! Resda v majhnih skupinah po nekaj ljudi, držijo se po samostanih in pri duhovnikih – toda vendar! Naši jih preganjajo, kjerkoli jih izvohajo, in jih streljajo brez zasliševanja. Sedaj zasledujejo neko skupino kakih 50 ljudi, to je največja skupina, ki se je doslej pojavila na terenu.¹ Pri prebivalstvu nimajo nobene podpore, vendar bi utegnili postati nevarni, če bi zbrali vse tiste elemente, ki se zbirajo okoli bele garde in Italijanov.« In še: »Sedaj smo poslali na teren nekaj ljudi (Kos /Boris Kidrič/ in Angelo /Ivan Maček/), poleg tega pa se formirajo posebne delavske čete, ki bodo na razpolago tudi šefu 'varnostne in obveščevalne službe', da se takoj zaduši jo in likvidirajo tudi najmanjši poskusi kakršne koli dejavnosti proti partizanom in OF. Partizani, Narodna zaščita in Varnostna služba imajo nalogo povsod iztrebljati belo gardo in mihailovičevščino že zdaj, dokler še nimata orožja v roki. In naši partizani zares pridno čistijo vasi in mesteca ter vdirajo tudi tja, kjer se še držijo Italijani, in zapirajo belo gardo.«

6. junija 1942 sta Kardelj in Leskošek v imenu CK KPS poslala pokrajinskemu komiteju KPS za Gorenjsko pismo, v katerem sta zapisala: »Opozarjamo vas na zločinsko delo bele garde. V Lj./ubljanski/ provinci se je bela garda skrila pod plašč Mihailovičevih četnikov in organizirala oborožene tolpe v borbo proti partizanom. Vodite odločno borbo proti tej bandi. Če se pri vas pojavljajo take oborožene tolpe, jih je treba takoj likvidirati.«

Kardelj je 12. 6. 1942 pisal Zoranu Poliču, članu okrožnega odbora OF v Ljubljani: »Bela garda je v krizi in je sedaj treba izkoristiti, da jo čim bolj razbijemo. Zato bi bilo dobro, da se ustno dogovorimo.« Isti dan je pisal tudi Zdenki Kidrič, voditeljici Varnostno-obveščevalne službe (Vos) v Ljubljani: »Strinjam se, da ni treba več objavljati /imen/ ubitih denunc./iantov/. Samo v nujnih primerih.⁵ Zadeva pri 'Levu' je politično ponesrečena. Nikarte drugič delati na slepo srečo. Treba je vedeti, koga boš likvidiral. Ni dobro, da je bila ubita ženska. Treba računati z malomešč./ansko/ mentaliteto in z Italijani, ki so tu posebno občutljivi. Ne smemo mi na tem terenu biti 'slabši' od Italijanov, ki niso streljali oz. se vsaj delajo, kakor da ne streljajo žensk. Treba je še s tem počakati.«

10. 6. 1942 so vosovci vrgli ročno bombo v restavracijo »Italia« (pri »Levu«) na Gosposvetski cesti 16. Ubili so zaupnico fašistične stranke Arielle Rea in ranili še štiri osebe. Italijani so se hudo »maščevali«: na dan Reinega pogreba so v Šiški napadli prosvetni dom, požgali ljudsko knjižnico in opustošili bife »Daj-dam«.

Nato pa so 13. 6. ustrelili še 15 talcev. Kmalu po atentatu so Italijani atentatorja izsledili, ga obsodili na smrt in ustrelili. Pri atentatih na Slovence so vosovski atentatorji ostajali nekaznovani.

14. 6. 1942 je Kardelj pisal Zdenki Kidrič: »Nujno potrebno je očistiti ljubljansko okolico, zlasti Polje Zalog, kjer se je b./ela/ g./arda/ pošteno vgnezdila. /.../ Naj nauče ženske streljati, zastrupljati in vse mogoče! /.../ Po mojem se sedaj začinja tista vrsta vojne, ki je že napol državljanska in v kateri – 'ujetniki ne obstoje niti kot pojem, niti kot dejstvo', t. j. ko se kolje vse, kar pride pod nož /prva postojanka vaške straže je bila organizirana šele čez dober mesec!, op. I. Ž./ Glede akcije pri Levu se je točno to zgodilo, kar sem občutil, čim sem slišal prvo vest, in kar sem Ti tudi takoj pisal. Ta akcija je v vseh ozirih za nas hudičevo ponesrečena in bo imela težke posledice. /.../ Dosegli smo pa nasprotno, dali smo z likvidacijo neke brezpomembne babe fašistom orožje v roko za hujskanje proti nam. /.../ Treba je vedeti, kaj se bo z neko bombo doseglo. Zato tudi ne delajte takih stvari v bodoče. Prišlo mi je na misel, kar mi je včeraj rekel Marjan, o postavljanju na neko mesto, kjer bi lahko bil ubit kak otrok.«

Pri teh navedkih naj omenim neko zanimivost. Del Kardeljevih pisem je imela takoj po vojni slovenska politična emigracija, ki je v brošurici *Edvard Kardelj, minister – morilec* objavila nekaj odlomkov iz njegovih pisem, predvsem Zdenki Kidrič, načelnici Varnostno-obveščevalne službe. Poglejmo komentar iz te brošure, ki je v ocenjevanju dokaj natančen: »Maja 1942, potem ko je Osvobodilna fronta dala v Ljubljani in na deželi pobiti že na stotine zavednih Slovencev in ni bil varen nihče, kdor je bil znan kot nekomunist, so se fašistični generali in ministri mirno in nemoteno sprehajali po ljubljanskih ulicah. Nikomur se ni skrivil niti las na glavi. Osvobodilna fronta se je na moč varovala, da bi s kakšnim nepremišljenim dejanjem ne spravila Lahov, svojih najboljših zaveznikov, v slabo voljo. Tedaj se je prvič in zadnjič zgodilo, da je mlad, nepremišljen komunistični atentator na lastno pest vrgel bombo v restavracijo pri 'Levu' v Ljubljani. Tam so tedaj jedli fašistični uradniki. Pri atentatu je bila ubita fašistka Arielle Rea. Lahy so zato postrelili dvajset nedolžnih, po večini nekomunističnih Slovencev kot talce. To je bil edini atentat, ki ga je neki član Osvobodilne fronte naredil brez Kardeljeve vednosti in odobritve in povrh vsega proti okupatorjevim ljudem.«

Izvršni odbor OF je ob imenovanju generala Leona Rupnika za ljubljanskega župana v *Slovenskem poročevalcu* 19. 6. 1942 objavil članek *Izdajalci pripravljajo novo izdajo nad slovenskim narodom!*, ki ga je napisal Kardelj: »Očitno je, da se ta protiljudska gospoda pripravlja na državljansko vojno proti slovenskemu ljudstvu. Še je čas, da preprečimo to bratomorno prelivanje krvi, če se tej izdajalski tolpi pravočasno stopi na prste. Ne bomo uničili okupatorjev, če ne bomo uničili teh izdajalcev /to je seveda lažna dilema, s katero hoče zakriti revolucijo, op. I. Ž./ Ne nasedajte nobenim lažem in klevetam te tolpe! Budno

pazile no vsak njen korak ter o vsem obveščajte oblasti OF in slovenske partizanske vojske! Izdajalsko zalego je treba zatreti do korenin!«

28. junija 1942 je Edvard Kardelj pisal Zdenki Kidrič: »/.../ mi smo trenutno povsod v defenzivi – doma in na mednarodnem področju. Zato je nujno, da težimo za razširitvijo svoje baze in preprečimo sovražniku /notranjemu, op. I. Ž./, da bi v svoji ofenzivi mobiliziral zase vse sile, ki bi jih lahko mobiliziral. Tak položaj nam diktira to taktiko. Prepričan sem pa, da bo nemara že v bližnjih dneh položaj spremenjen, zato imejte vedno na muhi nekaj vodilnih tičev, da bi jih potem ob primernih prilikah lahko potolkli. /.../ Glede likvidacij: Omejite se na najnujnejše denunciantске primere. /.../ toda sporazumeti se je treba za vsakega posebej, ter belogardiste, za katere naj velja isto. Za protitalce naj poskrbe zunaj /na deželi in to Slovence, op. I. Ž./, Likvidirajte v rundah. To je niz likvidacij druga za drugo, potem pa napravite malotrajnejšo pavzo in počakajte najugodnejšega političnega momenta.«

V začetku julija je Kardelj pisal Zdenki Kidrič: »Ali /ste dobili/ kakšne splošne podatke o reakciji na streljanje 4 farjev na Dolenjskem?« 23. junija 1942 je namreč *Slovenec* objavil novico o umoru štirih duhovnikov in njihove fotografije. *Slovenski poročevalec* pa je 1. julija 1942 objavil tole novico: »Justifikacije štirih duhovnikov na Dolenjskem. Pred vojaškim sodiščem III. grupe partizanskih odredov so bili obsojeni na smrt in ustreljeni štirje organizatorji protiosvobodilnih akcij.« Seveda je šlo za takrat povsem običajno komunistično laž, saj so bili umorjeni (ne pa »justificirani«) duhovniki povsem nedolžni, kaj šele, da bi »protiosvobodilno« delovali. Šlo je za zverinske umore Henrika Novaka, kaplana iz Hinj (7. junija 1942), Franca Nahtigala in Franca Cvara, župnika in kaplana iz Šentruperta (18. junija 1942), in Janka Komljanca, župnika iz Prečne (17. junija 1942).

Toda leta 1942 so partizani ubili kar 15 duhovnikov! Nekateri so zverinsko mučili. Poleg omenjenih štirih so bili ubiti še naslednji: 6. marca 1942 je vosovski atentator v Ljubljani ustrelil duhovnika Huberta Leilerja, 15. junija so na Brezovi rebri pri Semiču ubili adlešičkega kaplana Jožefa Kofalta, 30. junija 1942 so mučili in ubili Vinka Kastelica, kaplana iz Šentjerneja, domnevno 7. julija so mučili in ubili župnika iz Dragatuša Jakoba Omahna, 14. julija so ustrelili župnika iz Svetega Vida nad Cerknico Karla Žužka, 22. julija so v partizanskem taborišču na Mavrlenu hudo mučili ter ubili suhorskega župnika Janeza Rztresena, 26. julija so ubili župnika iz Zaplane Jožeta Geohelija, 2. septembra so v Starem trgu pri Ložu ubili kaplana Franca Kramariča, 26. oktobra so ubili kaplana Antona Hočevarja iz Male Stare vasi pri Grosupljem, 29. novembra so hudo mučili in ubili metliškega kaplana Norberta Klementa, 26. decembra so pri Grahovem ubili župnika Franca Kanduča.

4. julija 1942 je Edvard Kardelj objavil v partijskem glasilu *Delo* članek *O nekaterih nevarnih pojavih v partizanskih vrstah*. V njem je zapisal: »Osnovna slabost, ki jo kažejo mnogi naši komandirji, komandanti in politkomisarji, je nekakšna vrtoglavica zaradi uspehov. /.../ Spremenili so celo svoj odnos do tovarišev ter postati nekakšni 'vojvode', ki se jih je lotila plesen birokratizma. /.../ Vse te in mnoge druge napake so tako grobe in so zapustile za seboj tako težke posledice, da je potrebno sprožiti po vseh partijskih organizacijah pravo kampanjo za njihovo odstranitev. Ne bomo naštevali posledic vseh teh napak.« Isto *Delo* je objavilo še en Kardeljev članek z naslovom *Odločen boj sektaštvu*, v katerem je zapisal: »Oddaljili pa se bomo od ljudskih množic edino z nepravilno politiko, s postopki, ki jih najširše ljudske množice še ne morejo doumeti, če bomo bodisi prehitevali razpoloženje ljudskih množic ...« Kateri so tisti postopki, ki jih »ljudske množice« še ne morejo razumeti, Kardelj v javnosti seveda ni hotel navesti. »In vendar je prav v zadnjem času sektaštvo tako zelo zavladalo v celi vrsti partijskih organizacij, da postavlja v nevarnost vse uspehe naše partije v zadnjih letih. Posledice tega sektaštva so se že pojavile in če ne bomo z vso ostrijo in odločnostjo nastopali proti njemu, se utegnejo še povečati. Razume se, da to sektaštvo ne škoduje samo partiji sami, ampak v prvi vrsti interesom celotne osvobodilne borbe slovenskega naroda, v kateri je naša partija prevzela odgovornost vodilne avantgarde.«

Kardelj seveda ni hotel v svojih dveh člankih, ker ju je objavil v javnem glasilu, konkretno omenjati »napak«, prav tako ne posledic. Kot vemo, so bile te katastrofalne: pojav protirevolucije ter s tem državljanske vojne.

Isti dan, ko je Edvard Kardelj v *Delu* objavil svoja dva prispevka, s katerima je kritiziral »sektašenje« in »napake« med partizani, je Zdenki Kidrič poslal pismo s povsem drugačno vsebino: »Kar se naše odkrite b./ele/ g./arde/ tiče: kolikor hitro dobite kake nove podatke o Cas./arju/, Žeb./otu/ itd. – streljajte brez podatkov. Rupnika, čim ga dobite na muho. Denunciante in izdajalce pa streljajte brez vsakih ozirov. /.../ Problem mihajlovičevcev postaja zdaj v zvezi z angl./eškimi/ porazi – aktualen.

Mislím, da bi bilo sedaj dobro udariti po njih. Toda važno je tole: ko boste to napravili, morate imeti v rokah podatke (kakršne koli!!!) o njihovem sodelovanju z okupatorji. /.../ ne bi bilo slabo likvidirati /Karla/ Novaka in še koga njihove vodilne bande (ev. Mač./kovška/). /.../ Toda masovna likvidacija razen na part./izanskem/ terenu – pa pride v poštev šele potem, ko je pripravljen politični teren. In to nalogo ima vršiti zlasti 'Poroč./evalec/. Zdaj je pa od njih odvisno, kam in kako se bodo obrnili. Zdi se mi, da jih v Londonu noče srečati pamet in jih bomo pač morali začeti pobijati.«

Partijska konferenca na Cinku ni odpravila nepravilnosti v partizanski vojski oziroma vedno večjih zločinov, ki so aprila, maja in junija 1942 dobivali vedno bolj zverinske oblike. Strateg partizanskega vedenja (in ne samo partizanskega, ampak tudi vosovskega, se pravi skrivnega, partijskega, morilskega) je bil Edvard Kardelj. Ker je v tistem času pisno načeloval celotnemu projektu iz raznih bunkerjev in je bil torej izoliran od neposrednih dogajanj na terenu, je v nekaterih primerih laže ohranjal trezno glavo. Vendar bomo iz navedkov iz številnih njegovih pisem, ki so se ohranila, videli, da je na »napake« opozarjal samo takrat, ko je šlo za ozke partijske interese. Cena življenj za ta projekt ga ni zanimala. Ves čas je deloval preračunljivo in hladno.

Padec komunističnega enoumja je sicer preprečil, da bi bila izdana zbrana dela Edvarda Kardelja. Ta so bila v osemdesetih letih že pripravljena za tisk, vendar so ostala v tipkopisu. Čeprav lahko sklepamo, da so bila nekatera njegova najbolj »občutljiva« pisma in listine uničeni, se jih je kljub temu veliko ohranilo.

14. julija 1942 je Edvard Kardelj odpisal Ivu Ribarju - Loli in mu poročal o položaju v Sloveniji: »V zadnjem času pa je delno novo le to, da se je mihailovičevska bela garda še bolj povezala z okupatorji in začela proti nam oboroženo akcijo. Naši so razbili že dve njihovi manjši skupini in jima zaplenili orožje, prav danes pa smo zvedeli za neko skupino s približno 100 belogardisti (70 od teh je oboroženih), ki so napadli neko našo patroljo ter ujeli in pobili nekaj naših ljudi. Te bande so sestavljene iz bivših aktivnih oficirjev in – farjev! Torej zlata zveza! Ukrenili smo vse potrebno, da jih tudi tokrat uničimo do zadnjega.« Zanimiva je Kardeljeva misel, da »jih partizani raje tolčejo kot – okupatorja«. »Vodilna vloga partije je absolutno zagotovljena, toda sedaj moramo z največjo potrpežljivostjo in prepričevanjem politično pripraviti množice na nove etape borbe. Strahovito veliko dela imamo z našimi sektaši. Nikoli nisem mislil, da bo naš aktiv v takem času toliko sektašil. Imamo celo več primerov, da so kratkomalo zaprli ali celo postrelili tudi naše zaveznike, da o drugih – o raznih tovarnarjih in bogataših – niti ne govorim. Preskočili so že na drugo etapo, kar seveda močno škoduje širini naše akcije. /.../ Precej dela smo imeli tudi s partizanskimi 'vojvodi', tj. s komandanti–partijci, ki so jim uspehi udarili v glavo in so začeli pozabljati na Partijo. /.../ Sektaštvo in birokratizem – to sta najnevarnejši tendenci pri nas. Na tej podlagi se delajo še druge napake. Včasih so precej likvidirali. Tako je npr. II. grupa /odredov/ likvidirala mesečno samo na majhnem odseku povprečno do 60 oseb. Zgodile pa so se še hujše reči, o katerih ti pismeno ne bom govoril. /.../ Sedaj je prepozno, bomo morali pač nekako vladati. Ti pa glej, da bom lahko svoj 'resor' 'ministra za zunanje zadeve' zares opravljal. /.../ Peter /Boris Kidrič/ uničuje belo gardo in – pošteno čisti.«

25. julija 1942 je Kardelj Ivu Ribarju poslal novo poročilo in ker je šlo za zasebno pismo, je lahko uporabil nekaj ostrejših besed: »Glede sektaških pojavov, o katerih govoriš, nam vaše mnenje potrjuje pravilnost naših dosedanjih

ukrepov glede pobijanja sektaštva. To je tudi pri nas najbolj boleče vprašanje. Naši kadri, zlasti komandanti in politkomisarji so pokazali toliko sektaštva, da me je to po letu dni povsem pravilne politične linije vodstva partije v Sloveniji naravnost presenetilo. Vsi pojavi, o katerih govoriš v vezi s Hercegovino in Črno goro, so se v miniaturni pokazali tudi pri nas. Imamo 'vojvodsko' podcenjevanje partije v odnosu do partijskih funkcionarjev kot do civilistov. Posebno mnogo je sektaškega odnosa do zaveznikov /v OF, op. 1. Ž./, kar je privedlo do mnogih nevarnih trenj z zavezniki, posebno s krščanskimi socialisti; nadalje pretiravajo v pobijanju bele garde, pri čemer gre pogosto za ljudi, ki jih morda niti ne bi bilo treba uvrščati v to kategorijo sovražnikov, so celo posamezni primeri odvratnega mučenja nekaterih ljudi, kar se je razneslo že med prebivalstvom in vrglo zelo slabo luč na lik partizanskega borca; so elementi ropanja itd. /.../ pogosto so prav partijci bili iniciatorji takih stvari.«

Kljub temu, da je Kardelj napovedoval odločno posredovanje proti »sektaštvu« in »napakam«, se ni zgodilo tako rekoč nič. Res je, da so premestili najhujše klavce in »vojvode« in s tem nekoliko ustavili revolucionarno morijo, saj položaj na svetovnih frontah (kot so ugotovili) ni dovoljeval prehitevanja »faz«, ustavili pa so tudi sektašenje« znotraj koalicije OF, vendar je bila kritična meja njihovega pobijanja že tako daleč, da »poti nazaj« več ni bilo. Nezadržno se je vzpostavljala protirevolucionarna obramba, s čimer je bil dosežen »začarani krog« revolucije.

29. julija 1942 je Kardelj v pismu Zdenki Kidrič zapisal: »Kar se tiče vašega sektorja, bi Te opozoril samo še enkrat na vse tisto, kar sem Ti takrat povedal o likvidacijah. Ne vem sicer, kaj sedaj dela vaša varnostna služba, vendar naglašam še enkrat, da bodite izredno previdni, kadar gre za likvidacijo ljudi, ki niso neposredno izdajalci osvobodilne stvari slovenskega naroda. Na to nas opozarja tudi CK KPJ in je torej naš zadnji sklep bil pravilen. No drugi strani bi pa v tej situaciji bilo izredno koristno, če bi padel eden ali drugi od voditeljev belogardistične vojaške (ne civilne) organizacije. (N. pr. N./ovak Karel/). Bela garda nam prizadeva silne muke in težave in so nam doslej pobili okoli 20 ljudi. Primerna kazen v Ljubljani ne bi škodovala.«

Potem, ko so partizani ustrelili sestro in svaka vidnega komunista Toneta Tomana in je ta ostro protestiral, mu je 2. avgusta 1942 pisal Edvard Kardelj: »Tako se dogodi, da taki elementi /znotraj OF, op. I. Ž./ delajo stvari v imenu partizanskega gibanja in OF, ki so v resnici ravno sovražni temu gibanju. Moram ti tu citirati Lenina, ki je na slične pojave v oktobrski revoluciji odgovoril približno tako: pri vsakem viharju izloča morje tudi umazane pene. S temi penami imamo tudi mi opraviti v OF. Odstranili se jih ne da preko noči, ampak samo s potrpežljivim in vztrajnim delom. /.../ Poleg tega so prejšnji režimi v toliki meri iskvarili in demoralizirali neke plasti slovenskega ljudstva, da se moramo z ostanki tega sedaj boriti mi. Velikokrat Ti celo drugače pošten človek napravi take svinjarije, da ne veš, kaj bi napravil z njim. Naša stvar je vse te

pojave videti, razumeti jih in čimbolj odločno in hitro odstranjevati, včasih tudi z ljudmi vred. Ko smo šli na tako pot, smo pač morali vedeti, da bo revolucionarni proces dal iz sebe prekrasne primere junaštva in plemenitosti, pa tudi nemalo primerov razkroja in celo zločinov. Največ teh svinjarij pa se je zgodilo ravno na odseku Mokronog, Št. Janž /.../. Primer, ki si ga Ti doživel, ni edini, na žalost. So še težji primeri. Mi smo v zadnjem času pričeli z energično čistko, odstavili smo niz komandantov, komandirjev in politkomisarjev, izdali dekrete, da bo ustreljen vsak partizan ali komandant, ki bo vršil kakršnokoli nasilje nad civilnim prebivalstvom.

Seveda Kardelj ne bi bil Kardelj, če ne bi v pismu Tomanu nekaj stavkov naprej napisal: »Udarjajte krepko po beli gardi, ki bo sedaj gotovo nekoliko bolj dvignila glavo. Boj proti beli gardi je sedaj centralno vprašanje naše borbe.«⁷

Isti dan kot Tomanu (2. avgusta) je Kardelj v imenu CK KPS tudi poverjeništvu CK KPS (Miri Tomšič in Lidiji Šentjunc) pisal, da »je boj proti beli gardi v sedanjem trenutku najvažnejši, postati mora rdeča nit vse naše politike. Okrepite do skrajnosti propagando in agitacijo proti beli gardi«.

Ta dan je v imenu centralnega odbora KPS pisal tudi Zdenki Kidrič: »Imamo torej pred seboj kak mesec odločilne borbe z belo gardo. Če jo bomo podrli v tem času, ki je brez dvoma za naše pozicije v Sloveniji odločilnega pomena, ker je najtežji, potem bo tudi v bodoče naša zmaga zagotovljena. Pripravite se torej na najintenzivnejši boj proti beli gardi. Ta boj mora sedaj postati centralno vprašanje politike. /.../ Prisluškujte dobro razpoloženju ljudstva. Stari /Josip Broz - Tito/ vas opozarja, da naj ne likvidiramo preveč, da ne bi ustvarili situacije, ko se nas bo ljudstvo balo, namesto da bi bilo povezano z nami. Tega se tudi vi zavedajte in spustite varnostno v akcijo šele tedaj, ko je opravljena vsa politična priprava. /.../ Okoli Mokronoga in Mirne pa so partizani zares delali svinjarije.«

»Psom pasjo smrt«

9. septembra 1942 je Kardelj s skupino sodelavcev in s spremstvom prispel na Podlipoglav. Nastanil se je v podzemnem bunkerju, v gozdu pod Češnjicami. 14. septembra sta Kardelj in Leskošek, prvi v imenu političnega komisarja, drugi kot komandant partizanske vojske, poslala navodila »Vsem komandirjem, komandantom in politkomisarjem slovenskih partizanskih čet«: »Rovarjenje belogardistično-mihailovičevskih banditov se je sicer pod zaščito okupatorskega orožja okrepilo, vendar njihov teror vsepovsod izziva sovražno reakcijo slovenskega ljudstva /seveda gre za pretiravanje in demagogijo, da bi spodbudila sovraštvo pri partizanih, op. I. Ž./ Potrebni so samo prvi udarci naših partizanskih čet in belogardistično drhal bo kmalu minila volja terorizirati slovensko ljudstvo. /.../ bela garda je danes bolj izolirana od slovenskih ljudskih

množic in bolj razkrinkana, kakor je bila kdaj koli poprej. /Uničiti bo treba okupatorje/, a z njimi vred tudi vso tisto domačo belogardistično drhal, ki nosi glavno odgovornost za divjanje okupatorjev na naših tleh. /.../ Psom pasjo smrt. Neusmiljen boj beli gardi! Potrebno je takoj pristopiti k oboroženi likvidaciji vseh oboroženih belogardističnih taborišč in gnezd. Vsi komandirji in komandanti ter politkomisarji imajo pravico in dolžnost s smrtno kaznijo kaznovati vse tiste belogardiste, ki bi na prvi poziv ne oddali orožja, zlasti pa tiste, ki bi dajali oborožen odpor partizanski vojski. V kali je treba zadušiti tudi denunciantstvo in belogardistično stražarjenje po vaseh z italijanskim orožjem. Vendar pa je treba paziti, da se glede tega v nobenem primeru ne pretirava, zlasti tam, kjer gre za zaslepljene ljudi, ki dajejo garancije, da v bodoče ne bodo več postali orodje bele garde.«

14. septembra sta Kardelj in Leskošek pisala CK KPS oziroma Borisu Kidriču in Ivanu Mačku. V pismu napovedujeta: »Jutri bomo napisali nekaj dokumentov IOOF: 1. proglas na slovenski narod, 2. dekret o najstrožjih kaznih za belogardiste in njihove pomočnike. /.../ To se nam zdi potrebno, da udarimo v silno gonjo, ki jo belogardistični pisuni sedaj delajo po vsem legalnem in 'ilegalnem' časopisju in letakih. /.../ Naša ljubljanska Varnostna je likvidirala ljubljanskega komandanta bele garde Fortunata Majdiča, upravitelja Rokodelskega doma /25. avgusta 1942, op. I. Ž./«

17. septembra 1942 je Kardelj pisal Zdenki Kidrič: »Sedaj je glavno: razbijati belo gardo tako politično, kakor 'fizično'. Likvidirajte, kjerkoli in kakorkoli morete vse tiste, za katere lahko pred javnostjo pokažete, da so izzivači državljanske vojne v korist Italijanov. Na to formulacijo te opozarjam! Danes naziv 'belogardist' ni več tisto, kar je bil nekdanj, ko si že s samim tem imenom človeka likvidiral. Treba je dokazati, da bela garda izziva državljansko vojno v korist okupatorja (in to danes ni težko) in kot take likvidirati posamezne pripadnike te tolpe.«

18. septembra 1942 sta Kardelj in Leskošek v imenu glavnega partizanskega štaba pisala štabu III. grupe odredov: »Potrebno važnost posvetite koncentričnim napadom na belo gardo. Tej svojati je potrebno dati na znanje, da partizani uničujoče bijejo. Treba jim je uliti strah pred partizani. To je osnovno. Zato stremite za tem, da udarjate koncentrično v večini primerov. Udarec po beli gardi je sedaj prva in najvažnejša naša naloga. Kolikor je trenutno mogoče izvrševati ločene napade na belo gardo, ne da bi istočasno prišli v spopad z Italijani, potem je takim napadom na belo gardo treba dati prednost pred Italijani. Važno je za nas to iz več razlogov: 1. da v kali zadušimo razvoj državljanske vojne, 2. da relativno zlahka pridemo do orožja, 3. da v bodoče preprečimo Italijanom, da bi oboroževali našo belo gardo, kar bodo prav gotovo prenehali, kakor hitro bodo prišli do spoznanja, da belogardistično orožje prihaja v naše roke. Posebno vprašanje je taktika v razbijanju bele garde. Če jo hočemo res temeljito razbiti, je

treba kombinirati največjo ostrost s primernim popuščanjem tam, kjer lahko to politično koristi. Treba je vlti beli gardi strah, zaslepljencem in tistim, ki so iz strahopetnosti vzeli orožje v roke, pa je treba pokazati, da znamo mi tudi popuščati, če se pravočasno vdajo in pokesajo. Treba je vselej gledati po njihovi socialni pripadnosti. Kulake postreljajte brez vseh vprašanj. Če je dokazana belogardistična delavnost. Majhnim kmetom pokažite na to, kakšno vlogo vrše, in potem postopati z njimi pač po utisu in jih tudi izpuščati. Ni treba v nobenem primeru, da bi zapeljani kmet mogel priti do prepričanja, da partizani vse pobijejo, ker se bo šele zakrknil. Partizanska oblast naj ne izgleda kot nekaka strahovlada. Postopajte torej z največjo gibkostjo. Zlasti pa preprečite požiganje vasi in hiš. Mi ne smemo uporabljati istih metod kot okupatorji, kajti mi – ko požigamo – požigamo svojo lastno ljudsko imovino. Treba je zapleniti vse, kar se da. Požgati pa samo v najtežjih primerih, tedaj, ko je to potrebno zaradi zastrašujočega primera. Vendar, kakor smo dejali, treba je po možnosti čim bolj izbegavati take primere. Zlasti pa to velja za požige celih vasi, kakor je bil n. pr. požig Št. Jošta s strani Dolomitskega odreda, Bokalc, Lesnega Brda itd. Vsi ti požigi so popolnoma napačni in je treba štab DO /Dolomitskega odreda/ pošteno prijeti za te škodljive nepravilnosti. Izgleda, da je tam glavni krivec namestnik politkomisarja, ki uganja tam vsemogoče svinjarije. Treba je raziskati in ga – če se pokaže, da je vse to njegova iniciativa – nemudoma odstaviti. Belogardistične vasi po pravilu za nas ne smejo obstojati. Če je neka vas belogardistična, potem je to dokaz pomanjkljivega našega političnega dela. /.../ Izredno pazite na odnos partizanov do ljudstva. Eksemplarično kaznujte vsako nasilje s strani partizanov. Opozarjamo vas na naslednja 2 primera: 1. dobili smo pritožbe z več strani na sektorju, kjer se nahajamo, da sem prihajajo v patrolo trije bratje, partizani 3. č. II. bat. Krim./skegal o./dreda/, Arti, Matiček in Stane, ki tu izsiljujejo denar, zlate ure, groze terenskim delavcem, ki protestirajo, da jih bodo ubili, češ, da je Arti že nekega terenskega ubil itd. Terenski prosijo, da se te patrole ne pošilja sem. Mi stvar raziskujemo, material vam bomo poslali. To trojico pa takoj primerno zastražite in ne pošiljajte jo okrog. 2. Neki Janželj, partizan 1. č. I. bat. Krim. o., je tudi na tukajšnjem sektorju ob priliki neke preiskave zaplenil nekaj metrov blaga in ga kratko malo poslal svoji ženi. Ko je terenski protestiral, mu je grozil, da ga bo ubil. Raziščite to primer. Ljudi je treba primerno kaznovati, v težjih primerih (prvi trije) tudi s smrtjo, a sodbo objaviti partizanom pred zborom.«

Iz tega in še iz nekaterih drugih primerov bomo videli, da je Kardelj opozarjal na »napake« le tedaj, če je bil v neposredni bližini (kot v zadnjih dveh primerih) ali če je zanje slučajno slišal zaradi protestov (primer Tomanove sestre in svaka). Prav tako je opozarjal na nasilno ravnanje partizanov le v tistih primerih, ko bi jim to lahko škodovalo. Kljub opozorilom se je z zločini nadaljevalo. Poleg tega sta Kardelj in Leskošek v tem pismu dajala partizanskemu vodstvu navodila, naj dajo boju proti beli gardi prednost pred spopadi z Italijani. Na to je leta 1975 v

knjigi o Cankarjevi brigadi opozoril tudi Lado Ambrožič - Novljan. 19. septembra sta Kidrič in Maček v imenu glavnega poveljstva slovenskih partizanskih čet poslala komandirjem, komandantom in politkomisarjem naredbo, v kateri sta med drugim zapisala: »Borbo proti beli gardi je treba vršiti tako, da belo gardo tolčemo povsod, kjer se pojavlja, hkrati pa organiziramo in izvedemo zlasti intenzivne napade na njena strateško in politično važna središča.«

20. septembra 1942 je Kardelj kot član politbiroja CK KPJ pisal Vladimirju Popoviču, članu CK KPJ: »Uničenje bele garde smo sedaj določili kot osnovno nalogo. Že prehajamo v napad. Na nekoliko mestih je b. g. že razbita in je zaplenjenega nekaj njenega orožja. Te dni je treba izvesti napad na enega izmed njihovih glavnih centrov. Nimam še podatkov, kako ta akcija poteka, vendar upam, da bo šlo z ozirom na to, da do sedaj b. g. nikjer ni mogla zadati našim večjih izgub, ki so se pokazale samo tam, kjer so šli skupaj z Italijani, ali v lovu na posamezne partizane in patrulje, Kot vojska ne veljajo veliko. Če bomo uspeli razbiti dva do tri njihove glavne centre, tedaj bo položaj v Sloveniji dokončno rešen v našo korist. Prebitek je tudi v tem, da smo mi ves čas predvidevali takšen razmah bele garde.«

Komunisti so bili takrat povsem obsedeni z »belo gardo«, kar se vidi tudi iz naslednjega primera. Edvard Kardelj je v pismu Josipu Brozu Titu 20. septembra 1942 med drugim zapisal: »Za sedaj smo postavili uničenje bele garde za osnovno vojaško nalogo. Vemo, da je ne moremo popolnoma uničiti in je ne bomo, vendar je važno, da sedaj hitro zadamo tej bandi nekaj tako krepkih udarcev, da bo prenehala biti nevarna za ljudske množice.«

22. 9. 1942 je Kardelj (kot član politbiroja CK KPJ) pisal partizanskemu vodstvu oziroma Kidriču in Mačku: »Bela garda je izredno šibka, tako po svojem številu, še bolj pa po svojih pozicijah v masah. Razbiti jo je mogoče z relativno majhnimi napori. Treba je samo pohiteti. Forsirajte akcije partizanov tako proti beli gardi kakor proti Italijanom.«

Isti dan sta Kardelj in Leskošek v imenu glavnega poveljstva slovenskih partizanskih čet poslala Bojanu Polaku oziroma štabu III. grupe odredov slovenskih partizanskih čet obširna navodila za boj proti protirevolucionarnim vaškim stražam: »Smatramo, da je vaša akcija na belo gardo v osnovi uspešna, vendar ne taka, kakršne moramo mi v sedanjem trenutku vršiti. V primeru z rezultatom so naše izgube izredno velike. Res je sicer, da bodo v borbi z belo gardo najbrže naše izgube spočetka znatne, vendar je treba gledati, da je rezultat naših akcij popolen. V bodoče je treba gledati predvsem na naslednje strani: 1. Napad izvršiti po predhodnih natančnih izsledovanjih položajev in stanju bele garde. Pri tem se morate zavedati, da je v boju z belo gardo naš glavni cilj: dobiti orožje in uničiti vodje. Število padlih belogardistov brez pridobljenega orožja je skoro brez posebne važnosti, kolikor ne gre za kolovodje. /.../ Treba je dostavljati v po beli gardi zaražene vasi čim več propagandistične literature. Sporočite kmetom, da jih

bodo partizani pustili pri miru, če bodo pustili na cedilu svoje belogardistične voditelje. 3. Ustanavljajte posebne bombaške oddelke za napade na belogardistične bunkerje in jih poskušajte vselej pred napadom predhodno utihotapiti v vasi. Bodite si na jasnem, da belogardisti ne bodo v stanju vzdržati vse noči isto intenzivno stražo in da se je čim bolj treba posluževati zvijače. Kolikor prihajate do prepričanja, da je mogoč frontalni napad na vas, potem se informirajte o voditeljih in jih počakajte na poljih itd. 4. Nepoboljšljive vasi obdajte z zasedami in polovite vse, ki prihajajo in odhajajo v vas, ter jih zaslišite in poskušajte pridobiti, a obenem onemogočite b. g. /belogardističnim/ voditeljem zunanje kontakte. 5. Postavljajte zasede b. g. patrolam in jih uničujte do zadnjega, kolikor se ne predajo. 6. B. g. voditeljem zaplenite na poljih vse, kar se da, pa tudi ob napadih na vasi. Onemogočite jim obdelovanje polja. 7. Stremite za tem, da bodo vaši udarci uničujoči. 8. Zapeljane kmete izpuščajte, toda pri tem pazite, da se vam ne izmuznejo organizatorji. Zlasti pazite v tem oziru pri prisilno mobiliziranih kmetih. Po naših informacijah iz Ljubljane so b./elo/ g./ardistični/ voditelji silno nezadovoljni z uspehom svoje mobilizacije, zato bodo pristopali nujno k prisilni mobilizaciji. Taka mobilizacija, ob pravilni naši politični akciji, lahko razbije celo akcijo b./ele/ g./arde/, ako bodo naši politični delavci pravilno delali in ako bodo naši politkomi dovolj intenzivno delali na razširjanju naše propagande. To je pot za pridobivanje orožja. Samo glejte, da bodo akcije izvedene z dovolj močnimi silami. Bijte belo gardo sektor za sektorjem, kajti njena največja slabost je pač v tem, da ne more združiti vseh kmetov v enotno vojsko, ki bi frontalno nastopala proti nam. Vsaj za enkrat ne! Če torej mi na posameznih sektorjih lahko realiziramo lokalno premoč, bomo lahko relativno hitro uničili njihove glavne centre. /.../

Kakor smo informirani, nastopajo nekateri ljudje iz Dol./omitskega/ o./dreda/ silno sektaško, posebno nasproti ljudem krščansko socialne smeri. Udarite po njih krepko. Zdi se mi nujno, da odpokličete namestnika politkomisarja, ki je baje najhujši sektaš, a po ostalih članih štaba je treba krepko udariti.« Tri dni pred tem (19. septembra) je namreč Lidija Šentjunc pisala Kardelju: »Kot vse izgleda, naši strahovito sektašijo proti kristjanom. Posebno Dolomitski o./dred/.«

Svoje hujskaško pismo Polaku sta Kardelj in Leskošek končala: »Rekvirirajte in zaplenite belogardistom vse, do zadnjega lonca v hiši. (Resničnim belogardistom namreč, ne zapeljanim kmetom!!).«

Prav tako 22. septembra je Kardelj pisal pismo slovenskim internirancem v Gonarsu, v katerem je med drugim zapisal: »Naši partizani pa krepko uničujejo belo gardo. V zadnjih bojih so razorožili že precej vasi in zaplenili mnogo orožja ter pobili znatno število belogardističnih kolovodij. Sedaj divja pri nas prava državljanska vojna, kjer sodelujejo Italijani le kot napol aktivni gledavci. /.../ Od izida tega boja in teh dni je odvisna vsa bodočnost slovenskega naroda.«

23. septembra 1942 sta Kardelj in Leskošek v imenu partizanskega glavnega štaba pisala štabu Gubčeve brigade: »Pospešite kar se da v največji meri akcije proti beli gardi. /.../ če bomo sedaj v najkrajšem času likvidirali osnovne centre bele garde /.../. Pošljite nam v najkrajšem času poročilo o stanju na vašem sektorju, zlasti v pogledu akcije proti beli gardi.«

24. septembra 1942 je Kardelj pisal Vladimirju Krivicu, sekretarju poverjenišva CK KPS za Ljubljano: »Torej: vedno udarjali v prvi vrsti tja, kamor udarja tudi bela garda. Ne bežati sedaj od srednjih slojev in periferije in celo od kapitalističnih elementov ne /.../. Imel sem namreč vtis, da v nekem razočaranju vršite na področju srednjih slojev nekak umik, da se zatekate v naša predmestja in da tako prepuščate beli gardi celo vrsto možnosti, zlasti pa to, da bela garda pobere razočarane ljudi iz sredine, ko imamo mi vse pogoje, da jih dobimo ali vsaj nevtraliziramo. /.../ Belo gardo naši precej uspešno razbijajo. Doslej vem za dve stvari: a) napad na nekaj vasi v Loški dolini, ki so vse bile razorožene in je bilo zaplenjeno okoli 30 pušk in več kišt municije, b) napad na Begunje in še par vasi, tudi z znatnim uspehom, zaplenjeno tudi nekaj pušk in municije, a zlasti živil itd. Pobili so okoli 30 belogardistov, 7 so jih živih ujeli, zaslišali in ker so bili zapeljani kmetje, so jih izpustili.« Loški odred je v noči na 4. september 1942 napadel postojanke vaških straž v Loški dolini. Ena četa je vdrla v Stari trg in ubila tudi duhovnika Franca Kramariča. Druge enote omenjenega odreda so napadle Pudob in Dane in »uničile 14 oboroženih belogardistov«. Isti odred je 16. septembra napadel postojanko vaške straže v Kozariščah. Preiskal je vas in razorožil 20 vaških stražarjev: Nato sta Krimski odred in en bataljon Dolomitskega odreda v noči na 19. september napadla postojanke vaških straž v Begunjah, Dobcu, Bezuljaku, Topolu in Selščku. Kardeljevo pisanje je podobno lovskega poročanju. O umorjenih ljudeh piše, kot da gre za postreljene zajce. »Tudi na Dolenjskem je bilo razoroženih nekaj vasi. V splošnem ta akcija zelo ugodno poteka in ni nobenega dvoma da jih bomo razbili in dobili njihovo orožje /.../. Uničena sicer ne bo, toda glavno je, da pokažemo masam njeno slabost in pokolebamo mase.«

1. oktobra 1942 je novemu poveljniku slovenskih partizanskih čet Ivanu Mačku - Matiji poslal navodila Edvard Kardelj. Navodila IOOF torej niso bila dovolj, svoje je morala reči tudi glavna oseba celotnega komunističnega gibanja oziroma revolucije v Sloveniji. Gre za navodilo, ki je v zadnjih letih najbolj razburjalo slovensko javnost. Napisano je bilo v bunkerju v Podlipoglavu, odvzeli so ga padlemu kurirju, prepis pa je shranjen v (zdaj že nekdanjem) arhivu CK ZKS (zdaj del Arhiva Slovenije), osebni arhiv Edvarda Kardelja. Odlomek iz tega pisma je objavil Metod Mikuž že v *Pregledu zgodovine NOB*. Najbolj sporna mesta v pismu so: »Belo gardo uničujte neusmiljeno. Ne oklevajte in ne

popuščajte. Udarci naj bodo zlasti spočetka taki, da bodo čutili našo moč. Pri tem seveda zapeljane kmete, ki se vnaprej javijo in oddajo orožje, izpuščajte, toda tiste, ki se bodo uporno borili, postreljajte. Ko boste začutili, da so si partizani pridobili rešpekt, potem lahko popuščate celo proti takim, ki so se borili, a dajejo garancije, da se ne bodo več. Duhovne v četah vse postreljajte. Prav tako oficirje, intelektualce itd. ter zlasti tudi kulake in kulaške sinove.«

Ker je pismo zelo pomembno in je bilo zato velikokrat citirano, ne bo odveč, da še enkrat pojasnim nekatere okoliščine. Kot sem že omenil, so ga »nasprotniki« našli pri nekem padlem kurirju, zato so bili odlomki iz pisma objavljeni že med vojno, in to tako, da je pisec izrezal manj pomembne stavke in tako Kardeljevo pisavo »zgostil« na najbolj sporne formulacije. Pri tem je v stavku »Duhovne v četah vse postreljajte« prečrtal izraz »v četah«. Vendar to pomena Kardeljevega pisma, ki kaže, kako je takrat razmišljal in deloval vodja slovenskih komunistov – in partizanov –, prav nič ne spremeni.

Naj iz tega pisma navedem še nekaj odlomkov: »Naš položaj tu /v bunkerju na Podlipoglavu/ je zanič. Če nam ne bo uspelo poboljšati stanja, se bomo morali umakniti. Kam? Misli Ti na to in gradi!!! To vprašanje je hudičevo resno za vse nas in ga zares imej pred očmi. Do skrajnosti je treba hiteti (dobesedno za dneve gre!!), drugače se utegne zgoditi, da bomo s treskom zgrmeli. /.../ Pošljite čim prej brigade v bližino Ljubljane, da tu počistijo b./elo/ g./ardo/ Tu je najtežje, ker je tu naš živec. Če nas tu potlačijo k tlom, bo težko.«

5. oktobra 1942 je Kardelj v imenu CK KPS pisal dr. Alešu Beblerju na Notranjsko: »Nekoliko besed o političnem položaju. Bela garda je zavzela precejšen razmah med zaostalimi kmečkimi predeli, toda vsa stvar je že precej v krizi povsod, kjer partizani energično nastopajo. Tako je npr. prostor od Dravelj do Dolomitov v glavnem očiščen bele garde, čeprav je bila začetkoma precej sitna. Vrag jo je vzel zaradi tega, ker so jo začeli tolči partizani. /.../ Tako bo povsod, kjer bomo energično in pravilno nastopili. /.../ Prav tam moramo bego tolči, kamor je najbolj koncentrirana, to se pravi na srednjih slojih. /.../

Preprečujte koncentracijo okrog bege, kjer se le da! Dostikrat je tudi nevtralizacija važna. Hkrati popularizirajte OF in Partijo. 5. Istočasno moramo z vsemi sredstvi fizično trebiti bego. Treba je zasejati med njih paniko, preplah, demoralizacijo. Napačno je, da na Notranjskem izpuščajo razorožene in ujete belogardiste, ki so se borili proti nam! To je sentimentalnost najgrše sorte, ki jo je treba zelo – obsoditi! Hudič je to, da naši ljudje tako radi padajo iz ekstrema v ekstrem. Enkrat 'mesarska nagnjenja', drugič nerazumljiva sentimentalnost. Zavedenim kmetom, ki vnaprej oddajo orožje – seveda prizanesti, kot smo se dogovorili. Toda tiste, ki proti nam dvignejo orožje – pobiti brez usmiljenja, pa čeprav dvignejo malo na to tudi roke! Saj kasneje bomo tudi v teh primerih prizanašali, toda sedaj – tolci in sej preplah! Le tako se začetek državljanske vojne razvija v našo korist. Izredno važno je, da čiščenje na Notranjskem

temeljito izvršite in dovršite. Po sistemu, kot si se dogovoril s Petrom /Borisom Kidričem/: povsod in hkrati politično in strateško važne njihove centre. Tudi individualne likvidacije kolovodij, podpihovalcev in organizatorjev so izredno važne. Ne odlašajte niti trenutka!«

7. oktobra 1942 je Edvard Kardelj poslal generalnemu sekretarju KPJ in vrhovnemu komandantu NOV in POJ Josipu Brozu - Titu obširno poročilo o položaju v Sloveniji. V njem je govoril tudi o »beli gardi«. Uvodoma je zapisal, da so jo »sestavljali mihailovičevski četniki in najreakcionarnejši klerikalni tipi«. Ponekod jim je »načeloval kakšen posebno zagrizen duhovnik ali kulak«. Spomnimo se Kardeljevega pisma, ki ga je napisal en teden prej in v katerem je zahteval, naj v četah postrelijo vse duhovnike in kulake. Potem zapiše, da je bilo za partizane prve dni po italijanski ofenzivi težko, nato pa: »Sedaj se je položaj izpremenil. Naši so jih /protirevolucionarje, op. I. Ž./ začeli tolči povsod. Na Notranjskem so skoraj popolnoma potolčeni in uničeni, na Dolenjskem pa je preobrat na našo stran očiten.« In nato: »Vse, kar je protinarodnega in protisovjetskega, se sedaj združuje. Med klerikalno belo gardo in mihailovičevci je prišlo do sporazuma o skupnem boju proti partizanom.« Na koncu je zapisal: »Nekoliko vasi je že razoroženih, pobitih pa precej belogardističnih voditeljev. Naše brigade čistijo vas za vasjo.«

9. oktobra 1942 je Edvard Kardelj pisal Zdenki Kidrič: »Naloge, ki jih postavljaš glede razbijanja b./elo/ g./ardistične/ zaščite v Ljubljani, so pravilne. Je pa tako: S kadri, ki jih sedaj imate, ne bo nič. Pritisnite kar se največ da na NZ /Narodno zaščito/. Problem VOS je danes organizacijski. /.../ Zadnjič si me vprašala radi Na/tlačena/. Razume se, da se strinjamo. Bilo bi naravnost sijajno. Ali pa kdorkoli podoben.« Kardelj je mislil na izvršitev umora nekdanjega bana Dravske banovine dr. Marka Natlačena; Vos ga je ustrelila štiri dni po tem pismu. In na koncu: »P. S. Poskusite v začetku likvidirati vsaj 2–3 b./elo/ g./ardistične/ zaščitnike, da bodo ostali dobili strah.«

13. oktobra 1942, na dan vosovskega umora dr. Marka Natlačena, se je Kardelj iz bunkerja na Podlipoglavu pretihotapil v Ljubljano, v hišni bunker pri dr. Mavriciju Neubergerju na Vilharjevi cesti 21. Še isti dan je pisal Kidriču in Leskošku v partizanski glavni štab: »Kakor ste že gotovo na svoje veliko veselje izvedeli, je danes naša VOS likvidirala Natlačena star./ejšega/, a mlajši je bil lažje ranjen /Marko Natlačen, študent/. Lahko si mislite, da sem prav pošteno razveseljen, ko so me nekaj ur po mojem prihodu obvestili o tem dogodku. Naš je bil preoblečen v duhovna in jo je s pomočnikom vred cel in živ pobrisal. Tudi /Kazimir/ Kukovič je v bolnici poginil do kraja, tako da ima naša VOS v kratkem času dva pomembna uspeha. Obakrat je opravil delo neki novinec, ki je pred nekaj dnevi prišel iz okolice. Novinec – toda napravil je pošteno! Izgleda da bomo v njem

dobili drugega Štefana /Eda Brajnika/. Ljubljana je popolnoma pod vtisom tega dogodka. Seveda kaj podrobnejšega danes še ne morem sporočiti. Bom prihodnjič. – V zvezi z likvidacijo Kukoviča se je sedaj 'Slovenec' spet spravil na Kardelja kot povzročitelja vsega tega zla in zlasti – da je osebno 'kazal' Kukovičevo likvidacijo. Pošteno so nas torej vzeli v paco. /.../ Izredno važno je, da izvršite tisti načrt glede b. g., v katerem smo nazadnje govorili. Ta sektor je zares sedaj odločilne važnosti in – najmanj zaseden po Italijanih!!!«

Dr. Marka Natlačena, prvaka SLS, nekdanjega bana Dravske banovine, je 13. oktobra 1942 na njegovem domu v Ulici stare pravde v Ljubljani ustrelil član Vos Franc Stadler - Pepe. O umoru dr. Marka Natlačena je kolegij Vos 13. 10. izdal komunike, objavil pa ga je *Slovenski poročevalec* 24. 10. 1942. Policijskega komisarja Kazimirja Kukoviča sta smrtno ranila člana Vosa 8. 10. 1942 na Medvedovi cesti v Šiški. Umrl je huje ranjen v ljubljanski bolnišnici. Italijani so zato v povračilnem ukrepu 14. 10. v Gramozni jami pri Ljubljani ustrelili osem Slovencev.

Italijani so še istega dne atentata na Natlačena pred njegovo hišo v povračilnem ukrepu ustrelili 24 Slovencev, petindvajsetemu se je omračil um in ga niso ustrelili. Ti povračilni ukrepi so škodovali tudi komunistom, zato so morali z vosovskimi atentati po Ljubljani prenehati. Celo Metod Mikuž je glede na reakcije po atentatu na Natlačena moral v svojem *Pregledu zgodovine NOB* ugotoviti: »Razumljivo je, da je združena slovenska reakcija zagnala velikanski hrup«. Učinek tega hrupa in krvava morija s talci bi lahko bila za komuniste, če bi se ponovila, pogubna. *Slovenec* je 14. oktobra zapisal, da se je hotela Natlačena KPS »znebiti kot pomembnega nasprotnika, ki bi utegnil mešati račune Komunistične stranke«. Članek je zaključil s pozivom Ljubljančanom, naj pomagajo z razkrinkavanjem zločinca. Na Natlačenovem pogrebu je ljubljanski škof dr. Gregorij Rožman pozval slovenski narod, naj od sebe odkloni vsako brezboštvo. Prepovedal je vsako sodelovanje in zveze z brezboštvom »in tistimi, ki jim je brezboštvo vodilni nazor« ter dejal: »Združite se vsi, ki verujete v Boga ter sebi in potomcem želite življenje, lepše in boljše, kakor ga ponuja brezbožni komunizem, združite se in preprečite, da tisti, ki so z vami sicer iste krvi, a s tujo blodno miselnostjo zaslepljeni, ne bodo mogli več pokončevati najplemenitejših bratov in sestra.« (*Slovenec*, 18. 10. 1942.) Mesec dni kasneje, 19. novembra, je *Slovenec* zapisal: »Nočemo se tukaj spuščati v debato, koliko je pokojnik res imel kakšno vlogo pri zatiranju partizanstva. Moremo reči le to, da je kot pošten Slovenec in zaveden katoličan gotovo pri tej akciji sodeloval. Če je torej pokojni dr. M. Natlačen sodeloval pri organiziranju protikomunistične akcije, je storil le svojo splošno človečansko in zlasti versko dolžnost, kar mu je šteti samo v dobro.«

Liberalno *Jutro* je ob Natlačenovi smrti zapisalo, da to, kar počnejo komunisti, ni več politična borba, temveč le še izživljanje najnižjih zločinskih nagonov. Z

umorom dr. Natlačena je mera polna. Minil je čas neinteresiranosti, vsak, kdor hoče dobro sebi in svojemu narodu, se mora pridružiti neizprosnemu boju proti komunizmu. Mera je polna. Podli umor dr. Natlačena je izbil sodu dno.

Na dan Natlačenovega umora (13. oktobra) je Kardelj napisal pismo Ivanu Mačku, komandantu partizanskega glavnega poveljstva: »V Ljubljani izredno žele, da bi pogledali tudi nekoliko v Kleče. Govori torej o tem s Stjenko /Bojanom Polakom/, ko pride k Tebi, če ni že tam. Tudi meni se – zlasti iz tukajšnje perspektive – zdi to izredno važno. Seveda, treba je videti, kako tam izgleda. Delajte pa hitro! Našemu zadnjemu načrtu /boj proti protirevoluciji/ vso pozornost! /.../ Hiter udar s težiščem po beli gardi in hiter premik na drug sektor.«⁹ Kardelj misli na postojanko vaške straže v Klečah in tudi na druge postojanke v okolici Ljubljane, ki naj bi jih izvedla zlasti Šercerjeva brigada, katere komandant je bil Bojan Polak - Stjenka.

14. oktobra 1942 je Kardelj v imenu CK KPS pisal Lojzetu Kebetu, sekretarju PK KPS za Gorenjsko: »Partijski delavci naj istočasno posvete vso pozornost tudi političnemu delu v partizanih. Naj se zavedajo, da so tudi partijci pri partizanih – njihovi. Kolikor se partijski delavci mude pri partizanih, naj gredo od čete do čete in tam vrše tako splošno politično delo (agitprop itd.) kakor tudi notranje-partijsko delo v smislu utrjevanja naših organizacij in kadrov v partizanskih četah. Razvijajte zlasti v našem komandnem in politkomisarskem kadru avtoriteto Partije do skrajnosti, da se vam ne razvijejo taki 'vojvode', kakršni so se razvili deloma v Ljubljanski pokrajini, ki so se menili za Partijo kot za lanski sneg, gledali na partijske politične delavce kot na nadležne civiliste, a so ga končno tudi v vojaškem pogledu seveda pošteno polomili. Dvigajte torej avtoriteto Partije v vojski. /.../

Ponovno vas opozarjam na belo gardo. Ne zatiskajte očesa pred njeno nevarnostjo, da vas jutri ne iznenadi. Dobro jo opazujte in iščite njene centre ter raziskujte metode njenega rovarjenja. Zavedajte se, da bo jutri izredno nevaren sovražnik, ker ga bodo podprle tudi vse sedaj kolebljive skupine iz sredine. Čim bolj jo boste sedaj uničevali, tem slabotnejša bo kasneje. Pri tem pa ne gre zgolj za fizično uničevanje. Ne! V prvi vrsti gre za njeno politično razkrinkovanje /torej: najprej jo je treba politično oblatiti, da jo potem lažje tolčeš, op. I. Ž./ Pokažite masam njen pravi obraz na primeru njene vloge v Ljubljanski pokrajini. Čim več literature, čim več ustne agitacije! Pri tem bodite konkretni! Navajajte konkretne ljudi, da bodo ljudje točno videli, za katero belo gardo gre.«

15. oktobra 1942 sta Kardelju pisala Kidrič in Leskošek, politkomisar partizanskega glavnega poveljstva in sekretar CK KPS: »Marjeto /Zdenko Kidrič/ prav lepo pozdravi. Čestitam celotnemu VOS! /Misli na uboj dr. Marka Natlačena./ Tistim, ki imajo pri tem neposredne zasluge, pa najbolj. Krasno!«

15. oktobra je štab prve grupe odredov izdal odlok »o prepovedi nošenja okupatorskega orožja«, podpisana sta bila Stane Kersnik in Lojze Kebe, v

katerem je pisalo: »Vaškim stražam je prepovedano nositi orožje. Vsakega oboroženega Slovenca v službi okupatorja se ho smatralo za narodnega izdajalca, če se pravočasno ne preda z orožjem partizanskim četam.«

28. decembra 1942 je Kardelj v imenu CK KPS pisal pokrajinskemu komiteju KPS za Štajersko: »Razkrinkujte najintenzivnejše belo gardo. Naj vas ne moti to, da pri vas teh pojavov ni. Prav zaradi tega je sedaj še čas, da preprečite njen kasnejši nastop. Na primeru Ljubljanske pokrajine pokažite na izdajalsko vlogo londonske vlade in DM /Draže Mihailovića/ ter slovenske bele garde. /.../ Likvidiranih je nekaj utrjenih belogardističnih postojank in zaplenjeno orožje. /.../ Tudi v političnem pogledu b. g. dobiva vse večje udarce in je na vsej črti na umiku.« Gre za še eno značilno Kardeljevo navodilo. Potem ko so bila podobna navodila večkrat poslana na Primorsko in Gorenjsko, je bila tokrat na vrsti Štajerska. Prva dva navedena stavka sta naravnost grozljiva. Takratne razmere na Štajerskem so se namreč povsem razlikovale od razmer v Ljubljanski pokrajini. Zaradi izredno trdega nemškega režima in nasilja so bile tam razmere za delo komunistov nemogoče. V primerjavi z njimi so bile tiste pod italijanskim okupatorjem v Ljubljanski pokrajini naravnost idealne, prava »topla greda« za komunistično početje. Za nameček so Nemci izselili in pregnali iz Štajerske tudi veliko duhovnikov, vsaj tiste najbolj zavedne, ki so se povsod najprej uprli vsakršnemu nasilju, seveda tudi komunističnemu. Kako zgoden je bil Kardeljev »izvoz« komunistične revolucije na Štajersko, nam pove podatek, da so tako imenovano »plavo gardo« tam začeli »odkrivati« šele čez eno leto. In to kako! O tako imenovani »pohorski aferi«, ko so komunisti na Pohorju od jeseni 1943 do pomladi 1944 iz preprostih fantov, idealistov, ki so se iz Slovenskih goric prišli tja bojevat proti okupatorju, z najbolj okrutnim mučenjem hoteli narediti »plavogardiste«, bi vedela veliko povedati še živeči Mitja Ribičič (takrat politični komisar IV. operativne cone) ter Ivan Tlaker - Luka (takrat namestnik vodje Vos cone Rudija Kneza - Silasa). Takrat so v Lehnu na Pohorju z mučenjem ubili osem fantov, nato pa so jih še zažgali. Že prej so zaradi istih »vzrokov« ustrelili devet fantov. Potem ko je Mirko Fajdiga v knjigi *Pohorski partizani* navedel teh 17 žrtev, je še zapisal: »Do konca marca 1944 je bilo potem ustreljenih še nekaj nedolžnih žrtev.« Kako so bili takrat komunisti obsedeni s »plavo in belo gardo«, pove primer iz Kamniško-savinjskega odreda, ko so maja 1943 samo v enem bataljonu tega odreda »odkrili« kar 60 »belogardistov«. Seveda so na Štajerskem partizani pobijali Slovence tudi v mnogih drugih primerih – in to od leta 1941 naprej! Veliko primerov je naštel Milko Mikola v knjigi *Sodni procesi na Celjskem 1944–1951*.

Leta 1942 so partizani pobili vsaj sedemindvajset slovenskih družin. Zato, da bo jasnejše bistvo komunizma in partizanščine ter vzroki za protirevolucijo

(vaške straže, domobranci, tudi »črna roka«), naj na kratko nekaj primerov naštejemo.

16. decembra 1941 so partizani v domači hiši na Verdu vpričo treh mladoletnih otrok ubili očeta Pavleta Veharja ter njegovo ženo Marijo. Otroci, stari pet, šest in devet let, so ostali sirote.

6. aprila 1942 so partizani na Ševnici pri Mirni umorili očeta Franca Kolenca, njegovo ženo Heleno in štiriletno hčerko Antonijo. 17-letni sin Alojz je ranjen zbežal in so ga ubili kasneje. Grob na mirenskem pokopališču je bil po vojni uničen in tudi njihove hiše na Ševnici ni več.

15. aprila 1942 so partizani ponoči na Mirni umorili 45-letnega očeta Alojza Uhernika, 35-letno ženo Amalijo ter 15-letno hči Amalijo. Prvi poskus umora na to družino so partizani naredili že v začetku aprila, vendar se jim ni »posrečil«. Tudi njihov grob na mirenskem pokopališču je zravnán z zemljo. Da bi bilo še huje, so iz povsem nerazumljivih razlogov te žrtve, katerih poboj je takrat izredno odmeval, izpustili tudi na spomeniku protikomunističnih žrtev, ki so ga odkrili leta 1994 na zidu cerkve na mirenskem pokopališču.

V noči na 22. april 1942 so partizani vdrlí v Jakopinovo hišo v Ponovi vasi pri Grosupljem in umorili vso družino: 44-letnega očeta Jožeta, 39-letno ženo Marjeto, 18-letnega sina Jožeta, 17-letno hči Ano, 11-letnega sina Venclja in 6-letnega sina Štefana. Njihov grob na pokopališču v Št. Juriju je bil po vojni zravnán z zemljo, danes pa čezenj vodi pot.

27. aprila 1942 so partizani v Stranski vasi pri Dobrovi ugrabili tri sestre Skopec. Naslednji dan so jih v taborišču na Ključu umorili: 22-letno Marijo, 19-letno Ivanko ter 18-letno Francko.

6. maja 1942 so partizani z doma na Bistrici pri Mokronogu odpeljali Zavodnikovo družino. V Blatnem klancu so poklali 60-letnega očeta Antona, 64-letno ženo Terezijo ter 31-letno hči Jožefo, sinu Antonu je uspelo pobegniti. V noči s sobote na (binkoštno) nedeljo, 23. maja 1942, so prišli partizani k sosedom Lichtenbergove družine ob Ljubljani v Bevkah, h Kaminovim, kamor so Lichtenbergovi hodili spat zaradi groženj. Vpričo ostalih otrok so jih streljali v daljših časovnih presledkih ter se pri tem zabavali. Najprej so ustrelili hči Ido, nato 22-letno hči Petronilo, 47-letno mater Jožefo, nazadnje pa še 57-letnega očeta Karla. Mama in Ida sta umrli še isto noč, oče in Petronila pa v bolnišnici. Pokopani so neznano kje na Žalah.

3. junija 1942 so partizani v Brusnicah pri Novem mestu ubili očeta Franca Medleta, ženo Marijo ter hčerko Marijo.

13. junija 1942 ponoči so partizani vdrlí v Mravljetovo hišo na Brezovici pri Ljubljani ter ubili očeta Antona, sinova Franca in Vinka, najstarejšega sina Antona pa so odgnali v svoje taborišče na Ključ in ga tam umorili.

18. junija 1942 so partizani pod Roženberkom nad Mirensko dolino poleg šentruperškega župnika Franca Nahtigala ter kaplana Franca Cvara ubili tudi 62letnega Alojza Jakoša, očeta dvanajstih otrok iz Roženberka.

12. julija 1942 (bilo je v nedeljo pozno popoldne) so partizani v Borovnici streljali iz grmovja na pred hišo sedeče člane družine Vičič. Smrtno so zadeli 45-letnega očeta Emila in 15-letno hčer Ivko. Čez nekaj ur, pozno zvečer, so prišli nedaleč stran (ob Belem potoku pri Borovnici) v hišo Lončarjevih. V kuhinji so ubili 47-letnega očeta Franca, 42-letno mater Frančiško, 21-letnega sina Franca in 18-letno hči Marijo.

24. julija 1942 so partizani umorili Grudnovo družino iz Ulake pri Velikih Laščah: očeta Franceta, mater Angelo, ter sinove Gabrijela, Vinka in Alojzija (hči, na katero so tudi streljali, je kasneje pod trupli prišla k sebi in preživela).

24. julija 1942 so partizani blizu Dolenjega Kronovega umorili Furlanovo družino: očeta Franca, mater Marijo ter sina Marijana.

2. avgusta 1942 so partizani ugrabili nosečo Marijo Pogačnik, ženo podžupana občine Polje pri Ljubljani Feliksa Pogačnika. Nad Podlipoglavom so jo umorili na grozovit način. Zapustila je otroke stare 13, 10, 4 in 1 leto. V noči na 7. avgust so partizani na domu ugrabili še očeta Feliksa ter sina Branka. V svojem taboru na hribu Vodice pri Velikem Lipoglavu so očeta ubili na prav tako grozljiv način, sin Branko pa jim je kasneje ranjen ušel.

2. avgusta 1942 so partizani ubili Franca Guzelja iz Lavrovca v Polhograjskih dolomitih, naslednji dan pa še njegovo ženo Marijano ter sina Jožeta.

Julija ali avgusta 1942 (?; ta primer je še vedno zavit v temo) so partizani ugrabili ter pobili štiri člane družine Mestek iz Mohorij pri Robu: očeta Jožeta ter sinove Jožeta, Staneta in Franca.

15. avgusta 1942 so na domu v Viru pri Stični ugrabili družino Fatur. Nekje v gozdu so ubili očeta Jožeta, mater Frančiško in sina Rudolfa, hči Frančiška pa je umrla v nepojasnjenih okoliščinah »v partizanih«.

26. avgusta 1942 ponoči so partizani na Zapotoku pri Sodražici na domu postrelili Kozinovo družino: 63-letnega očeta Janeza, 56-letno mater Frančiško in hromege 35-letnega sina Janeza. Že 29. maja 1942 so jim v Boncarju (skupaj z večjo skupino Ciganov) ubili 33-letnega sina Franceta, predvidenega naslednika na kmetiji.

20. novembra 1942 ponoči so partizani na domu v Zaklancu pri Horjulu ugrabili Dolinarjevo družino. V grapi Široki potok so umorili 65-letnega očeta Janeza, 57-letno mater Marijo, 18-letno hčer Ivano ter 16-letno Bernardo (Italijani so internirali štiri Dolinarjeve sinove, enega kasneje Nemci, ta je izginil, verjetno v Dachau; kasneje pa je v bolnišnici umrl še šesti Dolinarjev).

22. novembra 1942 so partizani (Vos ?) pobili devet članov Hudnikove družine iz zaselka Selo pri vasi Hruševo pri Dobrovi. Najprej so zjutraj odgnali Francko in Ivano, sestri gospodarja Lojzeta Hudnika ter Albino, ženo gospodarjeve-

ga brata Janeza. Zvečer so odgnali še gospodarja Lojzeta ter njegove tri brate Poldeta, Matijo in Janeza. Isti dan je bila ubita gospodarjeva žena Manca, 26. novembra pa še deveta žrtev, 67-letna gospodarjeva mati Frančiška.

26. decembra 1942 so partizani Gubčeve brigade na gradu Dob pri Mimi pobili šest članov Mavsarjeve družine: 60-letnega očeta Jožeta (predvojnega župana), 59-letno mater Terezijo, 21-letnega sina Darka, 16-letno hči Marijo, 14-letnega sina Petra in 9-letnega sina Stanka. 17-letnega sina Cirila so prisilili, da jim je v gozd gnal pokradeno živino, potem so ga neznano kje ubili (13-letnega sina Vilka je partizan hladnokrvno ustrelil – samo zato, ker je bil Mavsarjev – 23. marca 1943, 21-letnega sina Dolfija so partizani ustrelili kot vaškega stražarja 2. maja 1943 v Šentrupertu, leta 1945 pa so v Kočevskem rogu ubili še deseto Mavsarjevo žrtev Pavla Mavsarja).

27. decembra 1942 so na gradu Dob pobili tudi lastnike graščine, družino Logothetti (očeta, mater ter sina), za katere pa se ne ve, kje so pokopani (Mokronog?).